
AN ROINN OIDEACHAIS AGUS EOLAÍOCHTA

SCRÚDÚ ARDTEISTIMÉIREACHTA, 2001

GRÉIGIS — ARDLEIBHÉAL
(400 marc)

DÉ hAOINE, 22 MEITHEAMH — TRÁTHNÓNA 2.00 go dtí 5.00

A. Cuir Gréigis ar:—

D'fhulaing na Gréagaigh mórán cruatain ar an máirseáil go dtí an cósta. D'ionsaigh na barbaraigh chomh minic sin iad nárbh fhéidir stad agus na mairbh a chur. Sna sléibhte bhí an sneachta níos doimhne ná mar a bhí feicthe riamh cheana acu. Is mó aitheasc a thug Seineafón do na saighdiúirí chun iad a ghríosadh. Ach ar deireadh, shroich siad áit ina ndúirt siadsan a bhí chun tosaigh de bhéic obann “An fharraige, an fharraige!” Láithreach bonn, chonacthas don arm go léir go raibh a gcuid trioblóidí thart. Bhí súil acu go mbeidís ag fillleadh go luath chuig a mná céile agus a gclann.

an cósta: *ὁ αἰγιαλός*. iad siúd a bhí chun tosaigh: *οἱ πρῶτοι*.

NÓ

B. Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair na ceisteanna a leanann é:—

(*Is cabhair do dhaoine áirithe é eolas a bheith acu ar shaothar Eoraipidéis i ndiaidh na tubaiste sa tSicil.*)

Ἔνιοι δὲ καὶ δι' Εὐριπίδην ἐσώθησαν. μάλιστα γάρ, ὡς ἔοικε, τῶν ἐκτὸς Ἑλλήνων ἐπόθησαν αὐτοῦ τὴν μοῦσαν οἱ περὶ Σικελίαν· καὶ μικρὰ τῶν ἀφικνουμένων ἐκάστοτε δείγματα καὶ γεύματα κομιζόντων ἐκμανθάνοντες, ἀγαπητῶς μετεδίδοσαν ἀλλήλοις. τότε γοῦν φασι τῶν σωθέντων οἴκαδε συγχοῦς ἀσπάσασθαι τὸν Εὐριπίδην φιλοφρόνως, καὶ διηγέσθαι τοὺς μὲν, ὅτι δουλεύοντες ἀφείθησαν, ἐκδιδάξαντες ὅσα τῶν ἐκείνου ποιημάτων ἐμμένητο, τοὺς δ', ὅτι πλανώμενοι μετὰ τὴν μάχην, τροφῆς καὶ ὕδατος μετέλαβον τῶν μελῶν ἄσαντες. οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν, ὅτι τοῦ Καννίου φασι πλοίου προσφερομένου τοῖς λιμέσιν, ὑπὸ ληστρίδων διωκουμένου, μὴ δέχεσθαι τὸ πρῶτον, ἀλλ' ἀπείργειν· εἶτα μέντοι διαπνυθανομένους, εἰ γινώσκουσιν ἄσματα τῶν Εὐριπίδου, φησάντων ἐκείνων, οὕτω παρεῖναι καταγαγεῖν τὸ πλοῖον.

γεῦμα: blas, ríosa beag. συγχοί: mórchuid. διηγέομαι: cuirim síos ar. ἄδω: canaim.

- (a) Cén abairt sa Ghréigis sa sliocht a thugann le tuiscint gur chóilínigh iad na Siciligh? (5)
- (b) Cad a bhí suntasach faoina ndearcadh i leith Eoraipidéis? (6)
- (c) Cé mar a chuaigh cuairteoirí chun sochair dóibh, agus cén tairbhe a bhain siad as seo? (8)
- (d) Cé mar a chuaigh cúrsaí i bhfeidhm ar mhórán den dream a tháinig slán nuair a bhain siad an baile amach? (5)
- (e) Conas a bhain an dream úd ar gabhadh iad a saoirse amach? (7)
- (f) Cén luach saothair a bhí faighte acu siúd a bhí ar seachrán? (6)
- (g) Cén fáth nár tugadh cead isteach sna poirt don long “Kaunios” i dtosach báire? (7)
- (h) Cad a d’athraigh aigne an phobail áitiúil? (6)

2. Cuir Gaeilge ar **thrí cinn ar bith** de na sleachta **A, B, C, D.** (Tá na sleachta go léir sa cheist seo ar [180] chomh-mharc):–

A.

(Agraíonn Seineafón an argóint chun cinn nach bhfuil pionós an bháis tuillte ag Sócratéis.)

Ἐμοὶ μὲν δὴ Σωκράτης τοιοῦτος ὢν ἐδόκει τιμῆς ἄξιος εἶναι τῇ πόλει μᾶλλον ἢ θανάτου. κατὰ γὰρ τοὺς νόμους, εἴαν τις φανερός γενήται κλέπτων ἢ ἀνδραποδιζόμενος, τούτοις θάνατός ἐστιν ἡ ζημία· ὢν ἐκεῖνος πάντων ἀνθρώπων πλείστον ἀπεῖχεν. ἀλλὰ μὴν τῇ πόλει γε οὔτε πολέμου οὔτε στάσεως οὔτε προδοσίας οὔτε ἄλλου κακοῦ οὐδενὸς πώποτε αἴτιος ἐγένετο· οὐδὲ μὴν ιδία γε οὐδένα πώποτε ἀνθρώπων οὔτε ἀγαθῶν ἀπεστέρησεν οὔτε κακοῖς περιέβαλεν, ἀλλ’ οὐδ’ αἰτίαν τῶν εἰρημένων οὐδενὸς πώποτ’ ἔσχε. πῶς οὖν ἂν ἐνοχος εἴη τῇ γραφῇ; ὅς ἀντὶ τοῦ μὴ νομίζειν θεοῦς, ὡς ἐν τῇ γραφῇ ἔγγραπτο, φανερός ἦν θεραπεύων τοὺς θεοῦς μάλιστα πάντων ἀνθρώπων.

SEINEAFÓN (60)

ἀνδραποδιζομαι: díolaim daoine mar sclábhaithe. στάσις: aighneas páirtí. ιδία: go príobháideach. ἐνοχος: faoi réir ag. γραφή: cúisiú, díotáil.

B.

(Tairgeann Cyrus luach saothair d’aon fhear ar féidir leis cúnamh a thabhairt dó chun Sardis, príomhchathair Lidiach Chroesais, a ghabháil.)

Σάρδεις δὲ ἤλωσαν ὧδε· ἐπειδὴ τεσσερεσκαυδεκάτη ἐγένετο ἡμέρη πολιορκουμένῳ Κροίσῳ, Κύρος τῇ στρατιῇ τῇ ἑωντοῦ διαπέμψας ἰππέας προεῖπε τῷ πρώτῳ ἐπιβάντι τοῦ τεύχεος δῶρα δώσειν. μετὰ δὲ τοῦτο πειρησαμένης τῆς στρατιῆς, ὡς οὐ προεχώρει, ἐνθαῦτα, τῶν ἄλλων πεπανμένων, ἀνὴρ Μάρδος ἐπειράτο προσβαίνων κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος τῇ οὐδεὶς ἐτέτακτο φύλακος· ἀπότομός τε γάρ ἐστι ταύτη ἡ ἀκρόπολις καὶ ἄμαχος. ὁ ὢν δὴ Μάρδος, ἰδὼν τῇ προτεραίῃ τῶν τινα Λυδῶν κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος καταβάντα ἐπὶ κυνέην ἄνωθεν κατακυλισθεῖσαν καὶ ἀνελόμενον, ἐφράσθη καὶ ἐς θυμὸν ἐβάλετο. τότε δὲ δὴ αὐτός τε ἀνεβεβήκεε καὶ κατ’ αὐτὸν ἄλλοι Περσέων ἀνέβαινον· προσβάντων δε συχνῶν οὕτω δὴ Σάρδεις ἤλωσαν.

HEIREADÓTAS (60)

ἤλων (Éigríochta, Chéasta): táim gafa. προχώρει: éiríonn liom. ἀπότομος: rite, géarchrochta. κυνή: téad. κατακύνδω: rollaim anuas. φράζομαι: measaim, tugaim faoi deara. συχνοί: móran.

C.

(Cáineann Hecuba Polymnestor as ór nár leis féin é a choimeád, agus as faillí a dhéanamh i gcúram a mic.)

χρῆν σε, εἴπερ ἦσθα τοῖς Ἀχαιοῖσιν φίλος,
τὸν χρυσὸν, ὃν φῆς οὐ σὸν ἀλλὰ τοῦδ’ ἔχειν,
δοῦναι φέροντα πενομένοις τε καὶ χρόνον
πολὴν πατρός γῆς ἀπεξενωμένοις·
σὺ δ’ οὐδὲ νῦν πω σῆς ἀπαλλάξαι χερὸς
τολμᾶς, ἔχων δὲ καρτερεῖς ἔτ’ ἐν δόμοις.
εἰ μὴν τρέφων μὲν ὡς σε παῖδα χρῆν τρέφειν
ἐμόν γ’ ἔσωσας, εἶχες ἂν καλὸν κλέος·
ἐν τοῖς κακοῖς γὰρ ἀγαθοὶ σαφέστατοι
φίλοι· τὰ χρηστά δ’ αὐθ’ ἕκαστ’ ἔχει φίλους.
εἰ δ’ ἐσπάνιζες χρημάτων, ὁ δ’ ἠτύχει,
θησαυρὸς ἂν σοι παῖς ὑπῆρχ οὐμὸς μέγας.
νῦν δ’ οὐτ’ ἐκείνον ἀνδρ’ ἔχεις σαυτῷ φίλον.

EOIRIPIDÉAS (60)

χρῆν σε: ba cheart duit. πένομαι: táim bocht. ἀποξενόομαι: táim díbeartha ó. ἀπαλλάσσω: fuasclaím. καρτερέω: leanaim orm. τὰ χρηστά: bua, tréimhse rathúil. σπανίζω: tá gá agam le. ὑπάρχειν: a bheith, a bheith i láthair.

D.

(*Insíonn Odaiséas cé mar a thug sé rabhadh dá fhoireann fanacht amach ó bhóilacht Dhia na Gréine, ach gur thug Eoralacas malairt comhairle.*)

καὶ τότε ἐγὼν ἀγορὴν θέμενος μετὰ μῦθον ἔειπον·
“ὦ φίλοι, ἐν γὰρ νηὶ θεῶν βρώσις τε πόσις τε
ἔστιν, τῶν δὲ βοῶν ἀπεχόμεθα, μὴ τι πάθωμεν.”
Εὐρόλοχος δ’ ἐτάροισι κακῆς ἐξάρχετο βουλής·
“Κέκλυτέ μεν μύθων, κακά περ πάσχοντες, ἐταῖροι·
ἀλλ’ ἄγετ’, Ἡελίοιο βοῶν ἐλάσαντες ἀρίστας
ῥέξομεν ἀθανάτοισι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν.
εἰ δέ κεν εἰς Ἰθάκην ἀφικοίμεθα, πατρίδα γαῖαν,
αἰψά κεν Ἡελίῳ ὑπερίονι πίονα νηὸν
τεύξομεν, ἐν δέ κε θεῖμεν ἀγάλματα πολλὰ καὶ ἔσθλά.”

HÓIMÉAR (60)

ἀγορή: cruinniú. βρώσις: bia. πόσις: deoch. ἀπέχομαι: fanaim amach as. κλύω: cloisim.
ῥέξω: íobraím. αἰψά: go tapa. Ὑπερίων: Hyperion (ainm diamhair an Dé Ghréine). νηόν: teampall.
τεύχω: tógaim. ἀγαλμα: dealbh.

3. Freagair Roinn A nó Roinn B sa cheist seo:—

[80]

A.

(i) Cuir Gaeilge ar:—

(50)

Ξέρξης δὲ ἀμείβετο λέγων· Ἄρτάβανε, . . . φράσον δέ μοι τόδε· εἴ τοι ἡ ὄψις τοῦ ἐννπνίου μὴ ἐναργῆς οὕτω ἐφάνη, εἶχες ἂν τὴν ἀρχαίην γνώμην, οὐκ ἔῶν με στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἢ μετέστης ἂν; φέρε τοῦτό μοι ἀτρεκέως εἰπέ. ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· ὦ βασιλεῦ, ὄψις μὲν ἢ ἐπιφανεῖσα τοῦ ὄνειρου, ὡς βουλόμεθα ἀμφοτέρω, τελευτήσῃ· ἐγὼ δ’ ἔτι καὶ ἐξ τούτου δειματός εἰμι ὑπόπλεος οὐδ’ ἐντὸς ἐμεωντοῦ, ἄλλα τε πολλὰ ἐπιλεγόμενος καὶ δὴ καὶ ὄρων τοὶ δύο τὰ μέγιστα πάντων ἔοντα πολεμιώτατα. Ξέρξης δὲ πρὸς ταῦτα ἀμείβετο τοισίδε· δαιμόνιε ἀνδρῶν, κοῖα ταῦτα δύο λέγεις εἶναί μοι πολεμιώτατα; κότερά τοι ὁ πεζὸς μεμπτὸς κατὰ πλῆθος ἐστι, καὶ τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα φαίνεται πολλαπλήσιον ἔσεσθαι τοῦ ἡμετέρου, ἢ τὸ ναυτικὸν τὸ ἡμέτερον λείψεσθαι τοῦ ἐκείνων, ἢ καὶ συναμφοτέρα ταῦτα; εἰ γὰρ τοι ταύτη φαίνεται ἐνδεέστερα εἶναι τὰ ἡμέτερα πρήγματα, στρατοῦ ἂν ἄλλου τις τὴν ταχίστην ἄγερσιν ποιοῖτο.

A WORLD OF HEROES

(ii) Freagair **trí cinn ar bith** de na ceisteanna seo a leanas. (Gabhann deich marc le gach ceist acu):—
(30)

- Cérbh é Artabanas? Conas a mhíniú sé an cáineadh a rinne sé ar fhórsaí Xerxes?
- Déan trácht go hachomair ar dhearcadh Heireadótais i leith na nAithneach.
- Cén fáth a litrítear roinnt focal i saothar Heireadótais ar bhealach neamhghnách? Tabhair **dhá** shampla dá leithéid seo ón ngiota thuas.
- Déan trácht go hachomair ar a ndearna na Gréagaigh ag Thermopylai nuair a chuala siad go raibh na Peirsigh ag teacht timpeall an tsleibhe.
- Déan trácht ar an tslí a láimhsíonn Heireadótas na scéalta a chuireann a chuid foinsí ar fáil dó.

B.

(i) Translate into English:—

(50)

- TP. ἀπωλόμεσθ' ἄρ', εἰ κακὸν προσοίσομεν
νέον παλαιῶ, πρὶν τόδ' ἐξηγητήκεναι.
ΠΑ. ἀτὰρ σύ γ', οὐ γὰρ καιρὸς εἰδέναι τόδε
δέσποιναν, ἡσύχαζε καὶ σίγα λόγον.
TP. ὦ τέκν', ἀκούεθ' οἴος εἰς ὑμᾶς πατήρ;
ᾔλοιτο μὲν μὴ· δεσπότης γὰρ ἐστ' ἐμός·
ἀτὰρ κακὸς γ' ὢν ἐς φίλους ἀλίσκεται.
ΠΑ. τίς δ' οὐχὶ θνητῶν; ἄρτι γιγνώσκεις τόδε,
ὡς πᾶς τις αὐτὸν τοῦ πέλας μᾶλλον φιλεῖ,
εἰ τοῦσδε γ' εὐνής οὔνεκ' οὐ στέργει πατήρ.
TP. ἴτ', εὐ γὰρ ἔσται, δωμάτων ἔσω, τέκνα.
σὺ δ' ὡς μάλιστα τοῦσδ' ἐρημώσας ἔχε
καὶ μὴ πέλαζε μητρὶ δυσθυμονμένη.
ἤδη γὰρ εἶδον ὄμμα νιν ταυρουμένην
τοῖσδ', ὡς τι δρασεῖονσαν· οὐδὲ παύσεται
χόλον, σάφ' οἶδα, πρὶν κατασκήψαι τινα.
ἐχθροὺς γε μέντοι, μὴ φίλους, δράσειέ τι.

THE INTELLECTUAL REVOLUTION.

(ii) Freagair **trí cinn ar bith** de na ceisteanna seo a leanas. (Tá deich marc ag dul do gach ceann acu):— (30)

- (a) Cén scéal a moltar don Bhuime a choinneáil faoi rún? Déan trácht ar an tionchar atá ag an scéal ar Mhéidia nuair a chloiseann sí é.
- (b) Cén fáth a mbeadh bá éigin ag duine le Méidia?
- (c) Léirigh conas atá tionchar na Sofaistí le feiceáil sa dráma seo.
- (d) Cé mar a chuireann an radharc a bhfuil an Teachtaire ann le héifeacht dhrámatacht an dráma seo, dar leat?
- (e) Déan **líne 1** sa sliocht thuas a scanadh. Déan na cainníochtaí a mharcáil agus an mheadaracht a ainmniú.

4. Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Ní mór **ceist amháin** ar a laghad a roghnú as Roinn A, agus **ceist amháin** as Roinn B. Is féidir an **tríú** ceist a roghnú as Roinn A **nó** as Roinn B. (Tá tríocha marc ag dul do gach ceist acu):—

[90]

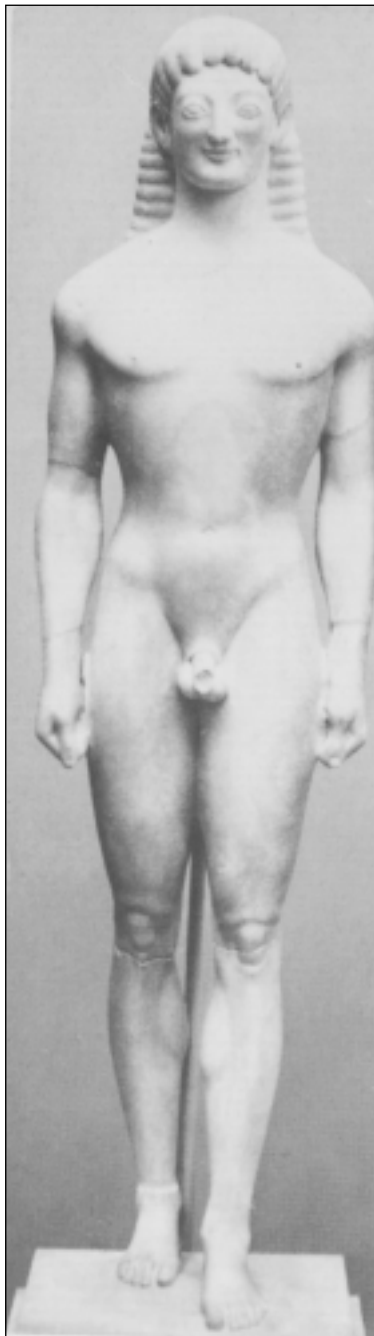
A.

- (i) Déan Nicias agus Cléon a chur i gcomparáid agus i gcodarsnacht le chéile mar pholaitoirí agus mar ghinearáil. (Ní gá mionchuntas a thabhairt ar gach eachtra.)
- (ii) Tabhair cúiseanna le Réabhloid na bliana 411R.CH. agus rianaigh imeachtaí na Réabhlóide sin.
- (iii) Déan cur síos ar **dhá cheann ar bith** de na cathanna seo agus inis cén toradh a bhí orthu:—
Aigospotamoi; Mantinea; Chaeronea; Issus.
- (iv) Rianaigh saol gairmiúil Pheistratais. An ainm mí-oiriunach é “tíoránach” a thabhairt air?

B.

- (i) Scríobh faoi Hóiméar agus an Aois Laochúil is cúlra dá chuid dánta.
- (ii) Tabhair cuntas ar shaol agus ar shaothar Phlatóin.
- (iii) Déan cur síos ar na gnéithe a rinne ceann de na teampaill Ghréagacha is mó clú den Phartanan.
- (iv) Tar éis féachaint ar an bhfótagraf **A** thíos, agus ar bhfótagraif **B** agus **C** ar leathnach 7, freagair **dhá** cheann de na ceisteanna seo a leanas:—
 - (a) Cén tréimhse lena mbaineann an dealbh i bhFótagraf **A**? Luaigh trí ghné thipiciúla de chuid na tréimhse seo.
 - (b) Ainmnigh an dealbh i bhFótagraf **B**. Déan trácht ar an tslí a ndearna an t-ealaíontóir é a dhearadh agus a chur i gcrích.
 - (c) An Figiúr i bhFótagraf **C**, an Figiúr Dubh nó Figiúr Dearg é an vása ann? Déan trácht ar cé mar a bhain an t-ealaíontóir úsáid as an spás a bhí ar fáil dó.

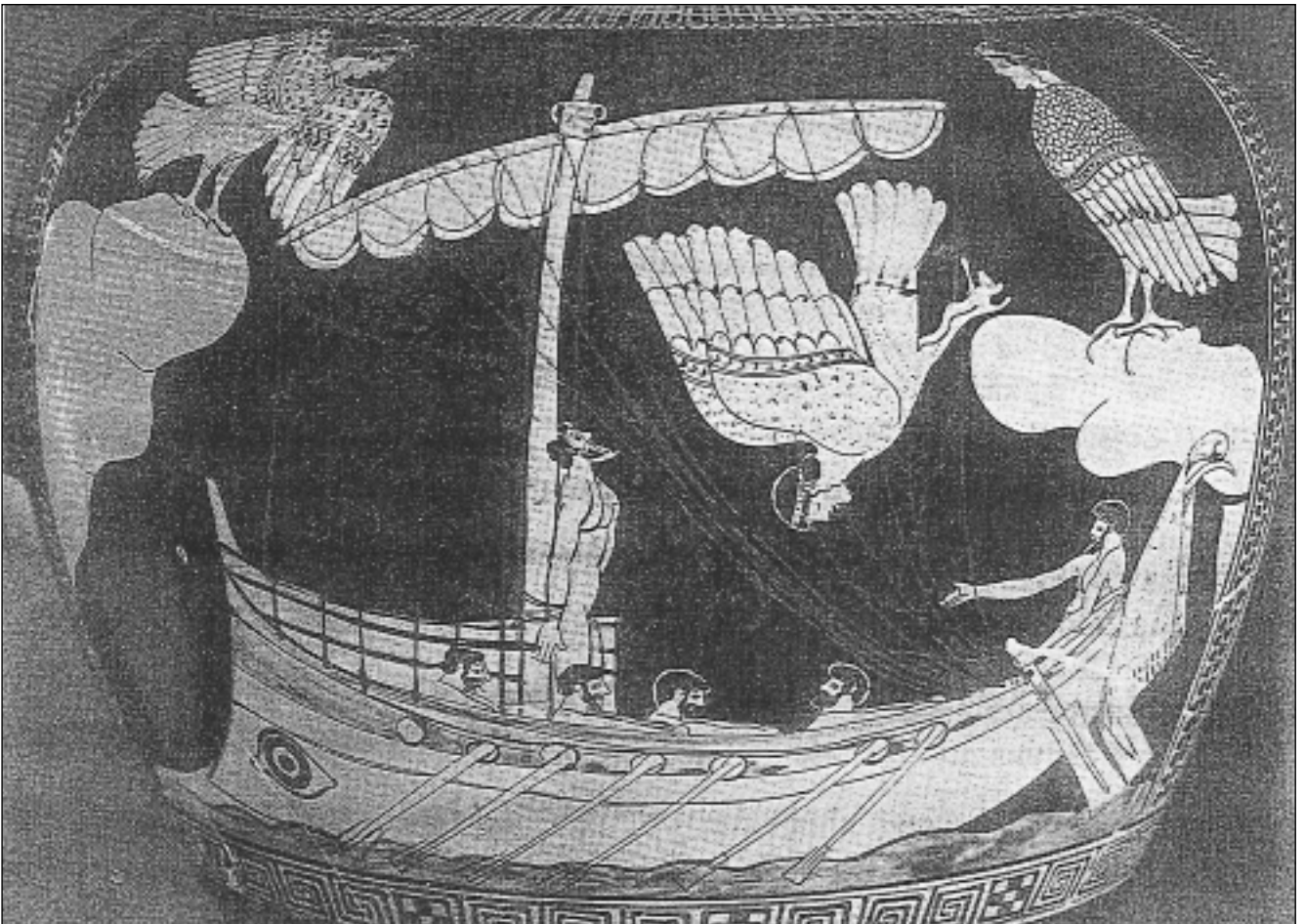
A

B

C

LEATHANACH BÁN

